

Vlaanderen
is erfgoed

Beschermingsdossier

**Twee mijnkraters van de Eerste
Wereldoorlog in Sanctuary Wood, Ieper
(Zillebeke)**

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Beschermingsdossier:

Twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog in Sanctuary Wood
Ieper (Zillebeke) - monument

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/33011/120.1

Hilde Verboven

14/03/2017

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	4
1.2.1.	Algemeen.....	4
1.2.2.	Sanctuary Wood: een frontsector	5
1.2.3.	Na-oorlogse periode	6
1.3.	Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken.....	6
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	7
2.	Evaluerend gedeelte	7
2.1.	Evaluatie van de erfgoedwaarden	7
	Historische waarden	7
	Culturele waarde.....	8
	Archeologische waarde	8
2.2.	Motivering van het type bescherming.....	8
2.3.	Motivering van de afbakening van de bescherming	9
2.4.	Juridische toestand	9
2.4.1.	Onroerend Erfgoed:	9
2.4.2.	Ruimtelijke Ordening:	9
2.4.3.	Natuur en Bos:	10
3.	Beheersvisie	10
3.1.	Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed	10
3.2.	Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed.....	11
3.3.	Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed.....	12
4.	Bronnen	12
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	13
5.1.	Omgevingsplan bij de bescherming	13
5.2.	Fotobijlage	13
5.3.	Kaarten en figuren	13
5.4.	Criterionota	13

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

Dit beschermingsdossier maakt deel uit van het thematische beschermingspakket 'Relicten van de mijnenoerlog aan het front van de Eerste Wereldoorlog', dat op zijn beurt kadert in de reeks beschermingsdossiers van het erfgoed van beide wereldoorlogen in Vlaanderen. De WO I-mijnkraters markeren de frontlijn in Ieper en Heuvelland uit de periode 1914-1917. Heden bestaan op het grondgebied van deze gemeenten nog veertien sites met sporen van de ondergrondse oorlog. Twee daarvan hebben restanten van mijnkraters die onvoldoende goed bewaard zijn om een bescherming te verantwoorden. In het verleden zijn vier sites op ad hoc basis al geheel (Spanbroekmolen) of gedeeltelijk beschermd (Hooge, Hill 60, Sint-Elooi).

Voorliggend pakket houdt de bescherming van negen sites in:

- *Sanctuary Wood*
- Caterpillar (aanvulling op bescherming Hill 60)
- Palingbeek
- St-Elooi (aanvulling op bescherming mijnkrater 7/6/1917 St-Elooi)
- Hollandse Schuur
- Petit Bois
- Maedelstede
- Peckham
- Kruisstraat

Deze selectie is representatief voor de evolutie van de ondergrondse oorlog in verschillende fasen gebaseerd op technische ontwikkelingen. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen sites waar op geringe diepte ondergrondse mijnen ontploften en sites met dieptemijnen. De mijnkratersites vormden in het verleden een linie die op de frontlijn van 1914-17 tot stand kwam. Daarom worden ze in een thematisch pakket behandeld. Toch wordt aan elke site een apart dossier gewijd, omdat in het huidige landschap de mijnkratersites te ver uit elkaar liggen en op het terrein niet samen als een geheel kunnen worden waargenomen.

1.1. Situering

Voorliggend dossier omvat de bescherming van twee mijnkraters in *Sanctuary Wood*: Pappotstraat z.nr., Ieper (Zillebeke).

In het bos dat heden Drieblotenbos, Hoge Netelaar, Hogeboos of Gasthuisbossen als naam heeft en tijdens de Eerste Wereldoorlog door de Britten naar *Sanctuary Wood* is omgedoopt, liggen twee relictten van de ondergrondse oorlog uit 1914-18: mijnkraters. Het zijn de restanten van Britse en Duitse mijnontploffingen uit september 1915. De kraters markeren de frontlijn die hier kortstondig tussen mei 1915 en juni 1916 lag en die als gevolg van een Duitse uitval naar de westkant van het bos is verschoven.

1.2. Historisch overzicht

1.2.1. Algemeen

Het oostelijke, hoger gelegen deel in het huidige Hogeboos, tijdens de Eerste Wereldoorlog *Sanctuary Wood* of *Zuaven Wald* genoemd, draagt de sporen van kraters en granaatinslagen uit de Eerste Wereldoorlog. Op 25 en 29 september 1915 ontploften hier

Beschermingsdossier: Twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog in Sanctuary Wood, Monument

in het hoogst gelegen deel van het bos Britse en Duitse mijnen, waarvan twee kraters vandaag nog herkenbaar in het landschap liggen.

Hoe de mijnenoorlog zich aan het front in de Ieper- en Wijtschateboog ontplooid, is beschreven in de bijhorende 'criterionota' onder de rubriek '1.2 Historisch overzicht'. Dat overzicht bevat de algemene krachtlijnen van de mijnenoorlog. De bijzonderheden eigen aan de mijnkratersite van *Sanctuary Wood* komen hieronder in de volgende paragraaf aan bod.

1.2.2. Sanctuary Wood: een frontsector

Tijdens de Eerste Wereldoorlog maakte het bos deel uit van het front op het zogenaamde Geluvelplateau, een hoogte op de midden West-Vlaamse heuvelrug die door de Meenseweg doormidden wordt gesneden. De hele oorlog bleef het Geluvelplateau bij elk offensief een te nemen 'klip'. Acties ten noorden en ten zuiden van de Meenseweg werden meermaals samen uitgevoerd.

In 1915 kwam de frontlinie steeds dichterbij *Sanctuary Wood*. Eind mei 1915 (tweede slag om Ieper) stabiliseerde de frontlijn er in het oosten van het bos (zie bijlage 5.3.). Maar door opeenvolgende kleinere aanvallen tussen 1915 en 1916 zou de frontlijn hier een paar keer wijzigen.

Enkele mijnkraters in het hoogste gedeelte van het huidige Drieblotenbos, door de Duitsers *Trichterstellung* geheten, dateren van de zware gevechten die hier eind september 1915 woedden. Toen de Britse legers in het noorden van Frankrijk rond 25 september 1915 een offensief bij Loos planden, voerden ze tactische "afleidingsmanoeuvres" uit op andere plaatsen aan het front, om de verplaatsing van Duitse reserves naar Loos te verhinderen. Rond Ieper koos de Britse legerleiding de sector Bellewaarde, het Hooge en *Sanctuary Wood* uit. Zowel bij Railway Wood als in *Sanctuary Wood* legde de *175th Tunnelling Company* sinds begin september mijngangen tot onder de Duitse linies aan. In totaal plaatsten ze vier mijnladingen, waarvan er drie op 25 september 1915 tot ontploffing kwamen. De Duitse verdedigers in de frontloopgraaf (Infanterieregiment 172) werden letterlijk opgeblazen, gevolgd door een snelle aanval van de Britten. De daaropvolgende infanterieaanval leverde de Britten een kortstondig succesje op, maar enkele uren later al, moesten ze hun terreinwinst weer prijsgeven na een intense Duitse tegenaanval. 's Avonds hadden de Duitsers hun stellingen in het oostelijk deel van het bos alweer stevig in handen. Een Brits bataljon van de *Gordon Highlanders* werd hierbij omsingeld en bijna volledig vernietigd.

Duitse manschappen ontdekten dat een deel van een tunnel, via één van de nieuwe kraters, nog bruikbaar was en ondergroeven op vier dagen tijd via de gerecupereerde tunnel een kleine uitstulping in de Britse linies. Geheel onverwacht lieten de Duitsers hier op 29 september een springlading ontploffen. Zoals gebruikelijk ging de explosie gepaard met een Duitse infanterieaanval voor de inname van de krater, op zijn beurt gecounterd door een Britse tegenaanval met handgranaten en verschrikkelijk lijf-aan-lijf gevechten. Maar de Duitsers slaagden erin om de Britten systematisch terug te dringen. Op vijf dagen tijd vielen hier ongeveer 1.000 doden.

Op loopgravenkaarten van 1916 is de ligging van de vier mijnkraters –drie Britse en één Duitse- goed te zien. De Duitse leger troepen bouwden de kraters tot heuse versterkingen uit. Ze integreerden ze tot één linie, de *Trichterstellung* genaamd.

Tijdens de Slag om *Mount Sorrel* (van 2 tot 13 juni 1916) lag het bos in het centrum van de gevechten. De Canadese 3de divisie, die uit manschappen bestond die nog niet aan de gevechten hadden deelgenomen, bezette hier het front bij het uitbreken van de aanval en werd zwaar door de Duitsers onder vuur genomen. Tijdens de daaropvolgende Duitse aanval werd een groot deel van *Sanctuary Wood*, *Hill 62*, *Armagh Wood* en *Mount Sorrel* ingenomen, ten koste van vele slachtoffers. Een slecht voorbereide tegenaanval op 3 juni

mislukte. De volgende dagen werden de Canadezen nog verder achteruit gedreven, richting Ieper. Een tegenaanval op 13 juni lukte nu wel en wordt beschouwd als de eerste Canadese succesvolle aanval. Toch konden de Canadezen de Duitsers in *Sanctuary Wood* niet helemaal op hun oorspronkelijke positie terugdringen. Meer bepaald in het *Sanctuary Wood* ging terrein onherroepelijk verloren. Daardoor verschoof het front in juni 1916 naar de westelijke kant van het bos. De mijnkraters lagen tot 1917 in Duitse zone.

Midden 1917 moesten de Duitsers tijdens het derde offensief rond Ieper hun terrein in *Sanctuary Wood prijsgeven*, doch in het voorjaar van 1918 zouden ze tijdens het Duitse Lente-Offensief het hele bos inpalmen. Op 28 september 1918 werd *Sanctuary Wood* definitief veroverd door de *9th (Scottish) Division*.

1.2.3. Na-oorlogse periode

Na de oorlog kwam de wederopbouw moeizaam op gang. De verregaande staat van ontbinding van het landschap bemoeilijkte een snel herstel. Het bos werd opnieuw aangelegd, maar niet meer helemaal binnen zijn vooroorlogse contouren. Langs de nabijgelegen Canadalaan kregen verschillende herdenkingsplekken vorm: het Canadese gedenkteken *Hill 62*, de museumtuin nabij de gelijknamige herberg, het nabijgelegen *Sanctuary Wood Cemetery*. Vele bunkers werden opgeruimd, maar in het bos bleven ze liggen, ook ontplofte bunkerrestanten. Ook het oneffen, gepokte terrein rond de mijnkraters ontsnapte grotendeels aan nivelleringswerken die elders in het frontlandschap vooral op landbouwpercelen werden toegepast. Toch zijn er ingrepen gebeurd. Dat blijkt ondermeer uit het feit dat de loopgraven bovengronds gedempt zijn. Wellicht veronderstelden de kraters een te groot grondverzet om het terrein naar zijn vooroorlogse toestand terug te brengen. Door erosie zijn ze deels opgevuld geraakt, waardoor ze hun oorspronkelijke diepte niet meer prijsgeven.

In de omgeving van de mijnkraters vermoeden we het bestaan van tunnels en ondergrondse schuilplaatsen. Tijdens een proefsleuvenonderzoek in 2010 troffen archeologen van Onroerend Erfgoed de toegang tot een ondergronds complex aan, dat niet verder werd geëxploreerd. De locatie stemt overeen met de ligging van vroegere mijngangen uit 1915 die na de verovering van het bos in juli 1917 tot Britse schuilplaatsen, met name het *Jack Daw* tunnel complex en *Jasper dugouts* werden omgebouwd (zie ook bijlage 5.3).

1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken

Thesaurustermen: mijnkraters, kraterlip, bunker, bunkerrestanten.

De kraters zijn herkenbaar als grote, langgerekte of cirkelvormige depressies. De krater met bunker is het gevolg van de ontploffing van een Britse mijnlading op 25 september 1915. Langs de kant van het bospad is de kraterlip, de cirkel rond de krater waar de omhoog gestoten aarde neerstortte, nog herkenbaar. De combinatie van krater mét bunker is vrij uniek. De andere, noordelijker gelegen krater zonder bunker, herkennen we op de loopgravenkaarten als diegene afkomstig van een Duitse springlading, ontploft op 29 september 1915. Deze krater is afkomstig van twee explosies, zoals ook al op de originele kaarten wordt gesuggereerd. Heden nemen we die waar als één langwerpige krater, met op de langste zijde een diameter van 40m. Op de rand liggen met mos overgroeide betonbrokstukken, die waarschijnlijk van een ontplofte bunker afkomstig zijn.

De bospercelen rond de mijnkraters vertonen een opvallend microreliëf, vermoedelijk granaattrechters van de Eerste Wereldoorlog of sporen van ondergrondse constructies, zoals schuilplaatsen of tunnels. Zij maken deel uit van de context rond de mijnkraters.

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit beschermingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens een plaatsbezoek op 7 maart 2013. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de bescherming.

De twee mijnkraters bevinden zich op in de hoogst gelegen zone van het bos. Ze maken deel uit van het bos dat volgens de habitatrichtlijnen wordt beheerd. In deze beboste omgeving groeien vanzelfsprekend bomen in en rond de kraters. Het bosbeheerplan van 2012 -dat voor een periode van 24 jaar geldt- voorziet voor deze percelen een extensief beheer met selectieve dunningen.

Beide kraters staan droog. Hun reliëfvorm is herkenbaar voor wie met kennis van zaken waarneemt. In de westelijke flank van de cirkelvormige krater is een half ondergrondse bunker van ongeveer 4,25 op 2,80m ingebouwd (erfgoedobjecten/213544). Het dak, maximum 75 centimeter dik, is gebogen en gegoten op een metalen golfplaat, die binnenin nog aanwezig is. Aan de zuidkant is een deuropening, in de noordwestkant lijkt een deel van het dak verdwenen te zijn.

Het hoogst gelegen deel van het Hogeboos, dat deel uitmaakt van de Ieperse Gasthuisbossen, heeft veel microreliëf: oneffenheden op het terrein, vaak kleine cirkelvormige 'depressies' die mogelijk met bominslagen kunnen worden geïdentificeerd of eventueel verbonden zijn met de aanwezigheid van ondergrondse constructies. De ligging van de ondergrondse constructies heeft te maken met de hoogte in dit deel van het bos en de aanwezige bodemlagen. In tegenstelling tot de lager gelegen delen van het bos zijn de percelen hier niet doorsneden met vele greppels voor de afvoer van het water dat uit de flanken van de hoger gelegen bospercelen stroomt. Daardoor is het microreliëf in de hoger gelegen bospercelen veel beter bewaard.

De afmetingen van de kraters zijn gemeten met behulp van het digitale terreinmodel (bron Informatie Vlaanderen, Agiv). Voor de richting en lengte van de metingen verwijzen we naar bijlage 5-3. We hielden rekening met de tegenover elkaar liggende hoogste punten op de randen van de kraters. Omdat een exacte opmeting onmogelijk is, worden de afmetingen tot op de meter afgerond. Dat geeft de volgende afmetingen in meter:

Krater met bunker:

- diameter van ongeveer 31 à 33m (gemeten op de bovenste rand)
- max. diepte 3,5

Langgerekte krater

- N-Z: 41m
- O-W: 27m
- Max. diepte 3m

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Evaluatie van de erfgoedwaarden

Alle tot nu toe bekende mijnkratersites in Vlaanderen dateren uit de Eerste Wereldoorlog. De bijgevoegde criterianota beschrijft de generieke erfgoedwaarden van mijnkratersites, waarvan er verschillende van toepassing zijn op de mijnkraters in *Sanctuary Wood*. De volgende waarden motiveren de bescherming van deze mijnkratersite.

Historische waarden

De overblijvende mijnkraters getuigen van de **ondergrondse** mijnenoerlog zoals die in de periode 1914-1918 op het front in de Westhoek werd gevoerd. Historisch gezien paste de

Beschermingsdossier: Twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog in Sanctuary Wood, Monument

techniek van ondermijningen in de traditie van de belegering van vestingen, zoals die in lang vervlogen tijden vaak was toegepast.

Goed bewaarde landschappelijke relict van de Eerste Wereldoorlog die nog zichtbaar zijn op het terrein, zijn zeldzaam. De mijnkraters zijn één van de weinige relict van het vroegere oorlogslandschap die nog in situ op het terrein herkenbaar zijn. Bijzonder aan de twee mijnkraters in *Sanctuary Wood* is dat het de **oudste**, bewaard gebleven mijnkraters van de ondergrondse oorlog in de Westhoek (september 1915) zijn. Op weinig plaatsen zijn kraters uit de vroege periode van ondermijningen bewaard gebleven. Ze zijn representatief voor de fase in de ondergrondse oorlog waarbij met ondiep geplaatste mijnen werd gewerkt. Bovendien is de site uniek omdat de frontlijn die kort na de tweede slag om Ieper in de oostelijke kant van het bos was ontstaan al na enkele maanden voor lange tijd naar de westelijke kant van het bos verschoof. Mede daardoor zijn de kraters goed bewaard, temeer omdat ze in de Duitse verdedigingslijnen werden ingebouwd. In de relatieve beschutting van de kratermond bouwden de Duitse troepen versterkingen. Ook hiervan er is nog een restant in situ gebleven: een Duitse bunker in de westelijke flank van de krater.

Het landschap in de omgeving van de kraters is terug naar het vooroorlogse boslandschap geëvolueerd. Het perceel met kraters vertoont een opvallend microreliëf, vermoedelijk granaattrechters van de Eerste Wereldoorlog. De combinatie van mijnkraters, in situ bewaarde bunker in de kratermond, ondergrondse schuilplaatsen en tunnels in een bosperceel met opvallend microreliëf maakt de ensemble- en contextwaarde groot.

Culturele waarde

Herdenkingsplaats: De mijnkraters bij Sanctuary Wood herinneren aan het dodelijke ondergrondse kat-en muisspel tussen de troepen aan beide zijden van het front. Bij de mijnontploffingen en de infanterieaanvallen kwamen aan beide zijde manschappen om. Niet altijd slaagde men erin om de lichamen te evacueren. In die zin vormt de site de laatste rustplaats en een herdenkingsplaats voor militaire slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog.

Archeologische waarde

Mijnkraters vormden na hun ontstaan ideale locaties voor constructies, zoals schuilplaatsen of nieuwe aanzetten tot ondergrondse galerijen. Op hun beurt werden kraters als versterking in de frontlijnen ingebouwd. Zij vormen dus ook potentiële vindplaatsen van archeologische resten van de Eerste Wereldoorlog. Van de mijnkraters in *Sanctuary Wood* is uit foto's (bijlage 5-3) bekend dat tijdens de oorlog Duitse troepen effectief versterkingen in de kraters aanbouwden. Omdat tot nu toe de kraters en hun omgeving gevrijwaard zijn gebleven van bebouwing of andere verstoringen valt te verwachten dat de archeologische context hier goed is. Eerder archeologisch onderzoek toonde aan dat ondergrondse schuilplaatsen verbonden aan het *Jack Daw* tunnel-complex hier in elk geval bewaard zijn gebleven.

2.2. Motivering van het type bescherming

De mijnkraters in *Sanctuary Wood* worden beschermd als monument. Het Onroerendergoeddecreet definieert een monument als volgt: "een onroerend goed, werk van de mens of van de natuur of van beide samen, met inbegrip van de cultuurobjecten die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijhorende uitrusting en de decoratieve elementen van algemeen belang wegens de erfgoedwaarden."

Het ontstaan van de mijnkraters is hoofdzakelijk het werk van de mens. De constructie van schachten, ondergrondse tunnels, de plaatsing van explosieven.. zijn allemaal door menselijk toedoen tot stand gekomen. De ligging van de mijnkratersites kan worden

Beschermingsdossier: Twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog in Sanctuary Wood, Monument

verklaard, deels door de hoogteverschillen in het landschap (natuurlijke factoren), deels door hun ligging aan het front, dat op zijn beurt het resultaat van de gevechtsoperaties tijdens de Eerste Wereldoorlog was (menselijke factoren).

De mijnkraters liggen duidelijk zichtbaar aan de oppervlakte. De ligging van het ondergrondse tunnelsysteem is hier helemaal niet bekend, de bewaringstoestand evenmin. Voor een archeologische bescherming komt de site dus zeker niet in aanmerking.

Ook een bescherming als landschap is overwogen, maar niet behouden. De mijnkraters liggen als punten in het landschap. In het verleden vormden ze een linie en belangrijke herkenningspunten in het frontlandschap van de Eerste Wereldoorlog. In de naoorlogse jaren is dat oorlogslandschap zodanig uitgewist, dat de samenhang tussen de mijnkratersites op het terrein niet meer kan worden waargenomen. Voor een bescherming van de individuele mijnkraters met als doelstelling het behoud van de mijnkraters op lange termijn, is een bescherming als monument het meest aangewezen instrument.

2.3. Motivering van de afbakening van de bescherming

De afbakening van het beschermd onroerend goed is opgenomen op het plan dat als bijlage bij het ministerieel besluit is gevoegd. Alle kadastrale percelen gevat door de bescherming zijn opgenomen in artikel 1 van het ministerieel besluit. Om het behoud van de op het terrein zichtbare mijnkraters te verzekeren, volstaat het een deel van de percelen in de beschermingsperimeter op te nemen.

De beschermingsperimeter is uitsluitend tot de mijnkraters en kraterlip beperkt. De ruimtelijke context, met name het bos, draagt bij tot het behoud van de mijnkraters, maar dat is al verzekerd door het statuut van habitatrictlijngebied.

2.4. Juridische toestand

2.4.1. Onroerend Erfgoed:

De twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog in *Sanctuary Wood* zijn opgenomen in de wetenschappelijke inventaris onder het ID-nummer 304145:
<https://inventaris.onrorenderfgoed.be/erfgoedobjecten/304145>.

Ze liggen in het vastgestelde landschapsatlasrelict "Ieperse vestingen en omgeving, bossen ten zuiden en heuvelrug Wijtschate-Mesen":
<https://inventaris.onrorenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/10453>

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit dossier over gaat.

2.4.2. Ruimtelijke Ordening:

Het Gewestplan kleurt het hele bos en dus ook het perceel met de mijnkraters als natuurgebied in (code 0701) (Gewestplan Ieper-Poperinge van 14 augustus 1979).

Op Vlaams niveau werd in 2011 het Agnas-planningsproces voor de voorbereiding van een gewestelijk ruimtelijk structuurplan 'Ieperboog-zuid' opgestart. Sinds 2012 vond geen nieuw overleg meer plaats.

Beschermingsdossier: Twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog in Sanctuary Wood, Monument

Het ruimtelijk structuurplan provincie West-Vlaanderen (2002, herziening 2014) erkent specifiek voor de toekomstige ruimtelijke structuur van het landschap het belang van onroerend erfgoed voor het behoud van de diversiteit en herkenbaarheid van West-Vlaamse landschappen. Zo identificeert de provincie het oorlogserfgoed als een belangrijk onderdeel in de identiteit van de Westhoek. Bij de deelruimte 'Heuvels-IJzer' waartoe de Westhoek behoort, wordt het landschap met relatief geringe bebouwing, golvend karakter en kleine landschapselementen als aantrekkelijk omschreven. Omwille van de visuele zichten is een kwalitatieve inpassing van nieuwe (landbouw)infrastructuur aangewezen. Als bindende maatregel stelt de provincie voor om een beleid rond gave landschappen uit te werken en bakens in het landschap te selecteren. Enkele kratersites selecteerde de provincie als dagtoeristische knooppunten (*Pool of peace* ; *Hill 62* met *Sanctuary Wood Museum*; *Hooge Crater Cemetery* en *Hooge Crater Museum*).

Het ruimtelijk structuurplan gemeente Ieper (2000) vermeldt het oorlogsverleden van de stad als één van de troeven bij de toeristische-recreatieve doelstellingen. Het kanaal Ieper-Komen staat in het RSP vermeld als een belangrijke ecologische corridor binnen de gewenste natuurlijke structuur van de gemeente.

2.4.3. Natuur en Bos:

De percelen behoren tot het Habitatrictlijngebied 'West-Vlaamse Heuvelland', Natura 2000 habitat.

De mijnkraters liggen niet in VEN of IVON, of vogelrichtlijngebied. De percelen behoren niet tot een Vlaams natuurreservaat of een erkend natuurreservaat.

3. BEHEERSVISIE

3.1. Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed

Hieronder lichten we een aantal van deze beheersdoelstellingen toe zodat duidelijk is wat er mee wordt bedoeld.

De bescherming heeft tot doel de aanwezige erfgoedwaarden, -kenmerken en -elementen te vrijwaren. Essentieel is het behoud van de mijnkraters. Behoud, goed beheer en herstel indien nodig van de opgesomde erfgoedkenmerken en -elementen staan daarbij centraal. Daar tegenover staat dat het gangbare gebruik van de mijnkraters en de kraterlip, als deel uitmakend van een bos, mogelijk moet blijven. Gangbare bosbeheerpraktijken, zoals (selectieve) dunningen, blijven uiteraard mogelijk.

Bij eventuele beheerwerken wordt rekening gehouden worden met de kwetsbare microtopografie van de site, zodat schade aan het reliëf van de krater wordt vermeden. Daarbij denken we in het bijzonder aan de gevolgen van het rooien van bomen of van windval. Het tijdig kappen en de keuze om stomp en wortels niet te rooien, vermijden dat de flank van de kraterwand en -lip degraderen. Beschadiging als gevolg van de inzet van zware materialen, die door hun gewicht of omvang diepe sporen op het terrein achterlaten, wordt best vermeden. Bovendien is er potentieel gevaar voor plotse grondverzakkingen in geval een ondergrondse constructie zoals een deep dugout of tunnel instort.

Wordt in de toekomst het herstel van de kraterrand overwogen, dan geeft men de voorkeur aan een 'zacht materiaal', dus geen verharding of 'beschoeiing', zoals het aanvoeren van aarde ter versteviging van de wand, zonder dat dit het volume van de kratermond aantast. Voor de bunker wordt behoud in situ nagestreefd.

Beschermingsdossier: Twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog in Sanctuary Wood, Monument

Bij een actualisering van het bosbeheerplan wordt het aanwezige erfgoed geïntegreerd in het plan, zodat toekomstige bosbeheerwerken er kunnen op worden afgestemd.

Bedoeling van de volgende doelstellingen is conserverende maatregelen die bijdragen tot de instandhouding van de mijnkrater, zijn volume, kratermond, kraterlip uitdrukkelijk toe te laten:

- Erosiebestrijdende maatregelen bevorderen de instandhouding van het kratervolume, de vorm en de topografie in het algemeen;
- Conserverende of herstellende maatregelen (aanvullen volume aarde) bevorderen de instandhouding van krater en -lip.

De bescherming brengt geen enkele verplichting tot ontsluiting van de site voor het publiek met zich mee. Het bestendigen van een situatie "as is" in dit vrij afgesloten en weinig toegankelijke deel van het bos is ook in de toekomst wenselijk. Bij voorkeur wordt de site niet toeristisch-recreatief ontsloten. (Massale) Betreding van de mijnkraters door het publiek is niet aangewezen, omdat het niet past in het kader van het behoud van deze mijnkraters en hun kwetsbare topografie en omwille van de habitatrichtlijnen. Het beheer van het bos volgens de habitatrichtlijnen impliceert de instandhouding en het herstel van de natuurlijke habitats en de wilde fauna en flora. De mijnkraters liggen in een bosperceel dat nauwelijks ontsloten is en in principe niet of weinig door het publiek wordt betreden. Het nastreven van natuurwaarden en erfgoedwaarden lijken hier wat publieke openstelling, inrichting en betreding betreft, goed samen te sporen.

Er wordt gestreefd naar het maximale behoud van de archeologische ondergrond en het bodemarchief op deze site, kortom een situatie van niet-ingrijpen draagt de voorkeur weg. Indien graafwerken toch niet uit te sluiten zijn, worden ze voorafgegaan door een archeologisch onderzoek volgens de geldende regelgeving.

Omdat sommige handelingen schadelijk zijn voor de erfgoedwaarden en aanleiding kunnen geven tot het verloren gaan van erfgoedelementen of erfgoedkenmerken is het verboden de krater geheel of gedeeltelijk te dempen. Deze verbodsbepaling volgt uit de basisdoelstelling van de bescherming, met name het behoud van de mijnkrater als reliëfvorm. Deze verbodsbepaling is opgenomen in artikel 3 van het ministerieel besluit. Voor deze handeling kan geen vergunning of toelating worden gegeven.

3.2. Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed

Voor elk beschermd onroerend goed geldt het actief en passief behoudsbeginsel. Dit betekent dat de zakelijkrechthouders en gebruikers het beschermd goed in goede staat moeten houden door de nodige instandhoudings-, beveiligings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken uit te voeren en dat het verboden is om een beschermd onroerend goed te ontsieren, te beschadigen, te vernielen of de erfgoedwaarden er van aan te tasten. Het betekent ook dat een zakelijkrechthouder en gebruiker verplicht is het beschermd onroerend goed als een goed huisvader te beheren en het dus niet te verwaarlozen. Alle voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van het beschermd onroerend goed die van toepassing zijn op het beschermd goed zijn opgenomen in artikel 4 van het beschermingsbesluit.

In het Onroerenderfgoeddecreet en Onroerenderfgoedbesluit is een aantal algemene voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van beschermd onroerend erfgoed opgenomen. Dat zijn deze:

- het goed als een goede huisvader beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- de toestand van het goed regelmatig controleren;
- regulier onderhoud uitoefenen;

Beschermingsdossier: Twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog in Sanctuary Wood, Monument

- onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen nemen in geval van nood.

3.3. Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed

Voor sommige werken aan het beschermd onroerend goed moet een toelating worden gevraagd. Sommige werken kunnen namelijk een negatief effect hebben op de erfgoedwaarden. Voor alle werken die stedenbouwkundig vergunningsplichtig zijn, of waarvoor een verkavelingsvergunning, milieuvergunning of natuurvergunning nodig is vraagt de vergunningverlener (de gemeente of de Vlaamse overheid) advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Voor een aantal werken die niet vergunningsplichtig zijn, moeten de zakelijkrechthouders en gebruikers, voorafgaand aan de uitvoering van de werken, toelating vragen aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de erkende Onroerenderfgoedgemeente. Een overzicht van alle erkende onroerenderfgoedgemeenten is te vinden op www.onroerenderfgoed.be.

De werken waarvoor u toelating moet vragen zijn opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.

4. BRONNEN

Koninklijk Legermuseum, reeks Duitse loopgravenkaarten, Zillebeke Nordost, 1 november 1916, schaal 1:10.000.

THE NAVAL AND MILITARY PRESS IN ASSOCIATION WITH THE NATIONAL ARCHIVES S.d.: *The National Archives British Trench Map Atlas. The Western Front 1914-18. 1:10,000 regular series with an index of over 20,000 trench and topographical names and a commentary for each map* [CD-rom], Zillebeke, 28NW4&28NE3, wo297_0701, wo297_0702, wo297_0705 (1917), Geluveld, 28NE3, wo297_0747, schaal 1:10000. WESTERN FRONT ASSOCIATION 2010: *Mapping the Front: German maps. Military mapping 1914-1918: Great War Trench Map DVD Collection*, The Western front Association in association with the Imperial War Museum, M_012601: Duitse kaart Zillebeke, 7 juni 1916.

Gewestplan geraadpleegd via Geopunt Vlaanderen:

http://www.geopunt.be/kaart?viewer=gewestplan_app/index.html (geraadpleegd op 1 december 2016).

Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan West-Vlaanderen Gecoördineerde versie 2014 deel 1 tekst: Ruimte voor verscheidenheid: http://www.west-vlaanderen.be/kwaliteit/Leefomgeving/ruimtelijke_ordening/structuurplan/Documents/Geco%C3%B6rdineerde%20versie%20PRS%202014_tekst.pdf (geraadpleegd op 16 december 2017).

Ruimtelijk structuurplan Vlaanderen planningsprocessen Landbouw, natuur en bos: Regio Kust, Polders en Westhoek [online],

<https://rsv.ruimtevlaanderen.be/RSV/RuimtelijkStructuurplanVlaanderen/Planningsprocessen/Landbouwnatuurenbos/KustPoldersenWesthoek> (geraadpleegd op 1/12/2016).

Stad Ieper. Gemeentelijk ruimtelijk structuurplan. Goedgekeurd bij ministerieel besluit d.d. 2 oktober 2000 [online], <https://www.ieper.be/gemeentelijk-ruimtelijk-structuurplan> (geraadpleegd op 13 februari 2017).

BARTON P., DOYLE P. en VANDEWALLE J. 2004 (ed. 2010), *Beneath Flanders Fields*, Stroud, 55.

HEYVAERT B. 2006: Van het westelijk front geen nieuws? (juni 1915-juni 1917), CHIELENS P. (red.) *De laatste getuige. Het landschap van Wereldoorlog I in Vlaanderen*, Tielt, 31-38.

Beschermingsdossier: Twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog in Sanctuary Wood, Monument

LAMBRECHT E. 2009: Het 3de Ober-Elsässische Infanterie Regiment nr. 172 en de gevechten in het Herenthagebos en Sanctuary Wood, *Schrapnel (driemaandelijks tijdschrift van de Western Front Association)*, 4, 49-52.

STUHMKE 1923: *Das Infanterie-regiment "kaiser Friedrich, König von Preussen" (7. Württ.) nr 125 im Weltkrieg 1914-1918*, Stuttgart, 115.

WEGENER H. 1934: *Die Geschichte des 3. Ober-Elsässischen Infanterie-Regiments nr. 172*, Zeulenrode, 85-93.

VERBOVEN H. 2014: De Westhoek ondermijnd, *M&L*, 33/1, 6-27.

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan bij de bescherming

Afzonderlijk document

5.2. Fotobijlage

De fotobijlage bij het ministerieel besluit bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Kaarten en figuren

Afzonderlijk document

5.4. Criterionota: Relicten van de mijnenoorlog aan het front van de Eerste Wereldoorlog

Afzonderlijk document